

*Колот О. Д.,**PhD, кандидат філологічних наук, філолог-дослідник,
Болгарська академія наук,
Інститут болгарської мови імені Любомира Андрейчина**Харчук О. В.,**старший викладач кафедри української філології
та міжкультурної комунікації
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ МОВУ ГРИ: ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР БОЛГАРСЬКИХ ПОСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ (НА МАТЕРІАЛІ СЕЛА ТЕРНІВКА, МИКОЛАЇВ)

Анотація. У статті представлено основні аспекти становлення та розвитку діалекту в дитячому фольклорі болгарських поселенців у селі Тернівка (Миколаїв), з акцентом на його роль у збереженні етнічної ідентичності. Також проаналізовано зв'язок та функціонування болгарської говірки в умовах мовних контактів з українською мовою. Досліджено стан його збереження як засобу спілкування і як структурного феномена та окреслено основні тенденції розвитку.

Авторки аналізують специфічні елементи дитячих ігор та пісень, що передаються з покоління в покоління, як важливий механізм підтримки культурних традицій та мовної спадщини. Дослідження ґрунтуються на польових матеріалах, зібраних під час етнографічних експедицій до Тернівки.

Значна увага приділяється різноманітним жанрам дитячого фольклору, таким як лічилки, пісеньки, скоромовки та ігри. Ці елементи сприяють формуванню мовної та культурної свідомості у дітей, оскільки вони відображають традиції та звичаї болгарської громади міста Миколаєва. Особлива увага приділяється тому, як через мову гри діти не лише навчаються традицій, але й зміцнюють почуття єдності, самобутності та ідентичності.

Крім цього, варто зазначити, що дитячий фольклор є важливим засобом передачі культурного досвіду, а також є інструментом соціалізації молодшого покоління. Через участь у традиційних іграх та співі пісень діти засвоюють не тільки мовні особливості, але й культурні цінності своєї громади. Це сприяє формуванню етнічної свідомості та підтримці у використанні болгарської мови поруч з українською серед молоді селища.

У дослідженні також розглядаються виклики, з якими стикається болгарська громада в умовах сучасних процесів глобалізації та асиміляції. Слід зазначити, що збереження дитячого фольклору є важливим кроком у збереженні культурної ідентичності. Це особливо актуально в умовах, коли малі етнічні групи стикаються із загрозою втрати своєї унікальності.

У висновках підкреслюється важливість збереження таких усних форм нематеріальної культурної спадщини для підтримки етнокультурної самобутності болгарських громад в Україні. Авторки закликають до активних дій щодо документування та популяризації дитячого фольклору, оскільки це сприяє збереженню багатства культурного розмаїття нашої країни. Збереження мови гри є важливим аспектом у підтримці національної ідентичності та куль-

турного багатства будь-якої громади, зокрема болгарської у Миколаєві.

Ключові слова: діалект, діалектизми, дитячий фольклор, мова усної народної творчості.

Постановка проблеми. Вивчення мовних свідчень народної культури є одним з актуальних завдань сучасного мовознавства, насамперед діалектології та етнолінгвістики. Мова є невід'ємною частиною культури кожного етносу. Вона також є джерелом, основою для розкриття етнокультурної історії та етнічної специфіки будь-якого народу.

Розвиток болгарської фольклористики в першій половині 19 століття був нерозривно пов'язаний з діяльністю й українських вчених, які брали участь у збиранні, публікації та популяризації болгарських фольклорних видань, а також були авторами низки теоретичних і бібліографічних праць про болгарський фольклор. Вагоме значення для болгарського та українського мовознавства мали розвідки дослідників, відомих болгарських громадських діячів і фольклористів Василя Априлова, Найдена Герова, Василя Чолакова, Захарія Княжеського, Маріна Дринова, Георгія Раковського та інших, які тривалий час перебували в Україні.

Фольклорні багатства Болгарії відкрив для світу Юрій Венелін [1]. Априлов, захоплений його ідеями, став першим болгариним, який серйозно зайнявся збиранням і вивченням фольклору. Пізніше з'являються студії таких болгарських дослідників мови фольклору як Іван Богоров, Георгій Раковський, брати Димитр і Костянтин Міладінови, Петко Славейков, Любен Каравелов та інші.

Вивчення фольклору етносів, які проживають за межами своєї батьківщини, особливо проблеми пограничних етносів, питання історико-географічного напрямку в сучасній науці є надзвичайно важливими. Краєзнавство сьогодні активно досліджується з різних ракурсів. Вивченню фольклору болгар в Україні присвячені праці Н. Шумади, І. Горбаня, Ю. Конєва та інших. Болгари принесли з собою на українські землі самобутній спосіб життя, свої звичаї, культуру та народне мистецтво. Тривале проживання в середовищі спорідненої мови, звичаїв і поетичної творчості переселенців створило особливі умови, за яких більшість форм, видів і жанрів їхньої народної творчості не тільки збереглися, а й у деяких випадках вияви-

лися більш стійкими, ніж у Болгарії. Все це привернуло увагу українських вчених ще минулого століття, і вони почали збирати і вивчати фольклор болгарських переселенців.

Петро Дінеков у статті "Мова і народна доля" пише, що "кожен фольклорний твір пов'язаний з певним діалектом; вся народнопоетична творчість – як величезна загальнонаціональна сукупність (за географічними районами, жанрами, варіантами, історичним розвитком тощо) – охоплює всі діалекти болгарської мови, тобто всі прояви живої народної мови. Фольклор найповніше відображає національну мовну стихію, він втілює в собі все багатство національної мови, весь словесний фонд усного мовлення, всі його граматичні форми і найрізноманітніші засоби вираження" [2].

Загальновідомо, що простір і час є двома найважливішими умовами, які визначають будь-яку диференціацію; і що часові відстані навантажені емоціями – емоціями, які зберігаються і знаходять своє вираження здебільшого у мові та фольклорі.

Таке явище, як територіальна гетерогенність мови, привернула увагу дослідників ще на перших етапах розвитку лінгвістики. Друга половина 19 століття ознаменувалася підвищенням інтересом до фактів народного мовлення, що стало плідним ґрунтом для формування спеціальної наукової дисципліни – діалектології, яка продовжує інтенсивно і плідно розвиватися і сьогодні, розв'язуючи важливі проблеми територіальної диференціації мовних явищ.

Неоднорідність просторового поширення традиційної народної культури сьогодні визнається більшістю фахівців і вважається необхідною умовою подальшого духовного розвитку етносу. Зв'язок мови творів усної народної творчості з територією їх поширення очевидний, і аналіз цього зв'язку дозволяє стверджувати, що діалектною є не тільки мова, а й народна культура і фольклор.

Мова усної народної творчості вже майже два століття є предметом пильної уваги лінгвістів і фольклористів. Близько півстоліття тому виникла нова наукова дисципліна – лінгвофольклористика, основним завданням якої є виявлення функціональних особливостей мовної структури фольклорного твору. У фольклорі все є регіональним, починаючи з тематики і закінчуючи формуванням репертуару, композицією сюжету і прив'язкою сюжету до певної місцевості. Численні спостереження над уснопоетичним текстом доводять пряму залежність лексико-семантичної та стилістичної своєрідності фольклорного тексту від місця його побутування і фіксації.

Аналіз останніх досліджень. Ще в 1859 році Георгій Сава Раковський у праці „Показалец или ръководство как да се изискват и издирят най-стари чърти нашего бытия, языка, народпоколения, старого ни правления, славнаго ни прошествия и проч.” він пише: "У дитячих іграх залишилося багато наслідування стародавніх військових забав, як, наприклад, гра в царя і пана або раба, стрільба з лука і стріл, перекидання через верх рогаток і багато інших". У повному описі дитячих ігор, яких у Болгарії збереглося дуже багато, можна знайти цілий ряд старих болгарських уявлень" [3].

Його заклик до збирання та збереження фольклору підтримали десятки відданих своєму народові болгар: краєзнавців, вчителів, освічених та обізнаних особистостей, таких як Марко Цепенков, Дойчин Стойков, Євтим Пространов, Кузман Шапкарев, Стою Шишков, Дойчин Вукадинов та інші, які надавали свої нотатки про "Дитячі забави, ігри та ін." до щорічних збірників "Збірник народних творів". Ці збірники лягли в основу

наукових роздумів та узагальнень Христо Вакарелського про змагальний характер болгарських традиційних ігор та сформулювали думку про те, що "ігри наймолодших найчастіше є інсценізованою імітацією домашніх стосунків: символічно окреслюються будинки, матері, батьки та діти беруть на себе ролі, імітуються характерні звички та звичаї. В основі цих ігор лежить стихійний зародок драматичного мистецтва" [4]. Типізовані ігри, визначені як "казкові, відокремлені на іншому рівні, ближчому до вистав, знаходять свою наукову інтерпретацію в працях Стояна Генчева [5]. Із сучасних досліджень, безсумнівно, найбільшої уваги заслуговує монографія Веселіна Попова про гру в болгарській традиційній культурі [6].

Мета статті полягає у дослідженні мови болгарських дитячих народних ігор, їх варіантів, які збереглися до нашого часу та функціонують у мовленні жителів мікрорайону Тернівка (місто Миколаїв).

Виклад основного матеріалу. З часом стає дедалі важче репрезентувати і виокремлювати родову пам'ять як етнічну історію. Через віддалення людей від батьківщини предків і з плином часу вона все більше і більше згасає. Тому зараз дуже важливо зберігати пам'ять пращурів про календарні та родинні обряди, в тому числі через обрядовий фольклор, назви костюмів, продуктів харчування, предметів побуту, лікарських трав і, звичайно, пісень та прислів'їв.

Роль гри як культуротворчого чинника добре відома. За словами В. Колевої: "Ігри в болгарській традиції, крім розважального, мають пізнавальний і виховний характер: привчають дітей до праці; допомагають оволодіти необхідними навичками; прищеплюють повагу і шанобливе ставлення до старших; формують естетичні почуття. Разом з цим, ігри несуть у собі релікти давніх вірувань. Відлуння ритуалу містять топоси, які є кодом для розуміння знань з далеких часів. І якщо атрибутами в іграх виступають найзвичайніші речі, то силою уяви і фантазії, шляхом наслідування вони трансформуються в "інші", відмінні, надзвичайні засоби і події" [7].

Народні ігри різноманітні. Залежно від критеріїв, які використовують для їх визначення, народні дитячі ігри можна поділити на такі види: ігри змагального характеру (виховують спритність і винахідливість) та театралізовано-імітаційні ігри (відтворюють моменти з життя дорослих або їх обрядових практик – наприклад, весілля). Ще один поділ можна зробити відповідно до того, хто є учасниками дитячих ігор – ігри тільки для дівчаток, ігри тільки для хлопчиків та змішані ігри. Розділені таким чином ігри також мають свої особливості та специфіку. Значну частину дівочих ігор супроводжують піснями і танцями – найчастіше ловлею на ланцюжку або в колі. Це пояснюється тим, що більшість дівочих ігор "запозичені" з обрядів дівочої ініціації з піснями і танцями [8].

Поняття "дитячий фольклор" увійшло в науковий обіг порівняно недавно, але, на відміну від нього, давнє виникнення самих дитячих творів не викликає сумнівів. Причиною цього є той факт, що дитячий фольклор тісно пов'язаний з народною педагогікою, з турботою про розумовий, моральний і фізичний розвиток підростаючого покоління. І ця турбота притаманна кожній людині, незалежно від того, в яку епоху вона живе. У фольклористиці існує певна суперечка щодо того, чи відносити до дитячого фольклору лише твори, які виконуються дітьми молодшого віку, або лише твори, які виконують дорослі, але призначені для дітей, чи цей термін не об'єднує і те, й інше.

В сучасній науці переважає третя точка зору. Спільним для всіх дитячих фольклорних творів є те, що вони стосуються найперших спроб дитини розпізнати, хто її рідні, дізнатися основне призначення предметів, які її оточують, і явищ, які вона бачить.

Никола Живков був одним із перших, хто усвідомив педагогічну цінність болгарських народних ігор для дітей дошкільного віку, які представлені у його книзі "Дитяча мудрість". Вони є спробою подати болгарську версію у відповідь на іноземні культурні впливи. Фольклорні дитячі ігри також записували Любен Каравелов, Георгій Раковський, етнограф Василь Чолаков [9] та багато інших.

Дитячі ігри долучають малюків до родинних традицій, передають знання про те, що добре, а що погано. Вони виховують шанобливе ставлення до дорослих, повагу до рідних і багато інших важливих моментів розвитку дитини в соціальному житті. Через гру дитина ненав'язливо і підсвідомо вбирає історичну мудрість поколінь. У сучасному світі ми, на жаль, втрачаємо цей тонкий невидимий зв'язок, який з'єднує молодше покоління зі старшими. Дитячі ігри приносять не лише веселий момент, але й мають глибоке коріння виховання, свій сакральний смисловий код.

Найдавніші записи про тернівські ігри знайдено в архівних документах Сергія Цветка [10]. У статті "Седянки и меджи" він згадує дві дитячі гри, в які грали діти під час сидячої роботи матерів. Одна з них – "Баба-жаба". Гра полягає в наступному: група дітей тримають один одного за спину і шикуються в колону. Один хлопчик чи дівчинка – лідер – стає попереду і намагається заховати за собою решту групи. Інший з гравців – мисливець – намагається зловити когось в колоні: хто спійманий – сідає збоку і голосно пищить. Коли всіх спіймають і виведуть, обирають іншого мисливця і ведучого [11].

Ще одна давня дитяча гра – "Курчата". Старші діти обирають малюка 5–6 років. Вони сідають у коло і беруть на коліна маленьких дітей – пташенят. Один з дорослих – зайвий – залишається без дитини, він бігає по колу і намагається доторкнутися до голови курчати. Дорослі встають і бігають по колу до певного моменту. Кому вдається сісти поруч з маленькою дитиною – сідає, а хто залишається зайвим, той намагається доторкнутися до курчати. Під час цього дійства діти голосно пищать, вигукуючи "пі-пі". Дорослі дівчата співають пісню "Заспівайте мені, заспівайте пташенята".

До нашого часу збереглася гра для наймолодших дітей "Дай, бабусю, вогню" («Дай бабо огнь»). У грі беруть участь двоє людей, текст у формі діалогу. Один з учасників схрещує долоні, при цьому лише кінчики пальців притискаються один до одного. Отвір, що утворився між великим і вказівним пальцями – це "будиночок", в якому мешкає "бабуся", решта пальців – це лапки. Дитина, як по сходинах, торкається кожної "пульки" (лапки), починаючи від зніць. Текст добре відомий:

– Дай бабо огнь!

– Качувай са на по-горната пулиця!

(– Дай, бабусю, вогню!

– Піднімайся вгору!)

І так переходимо до вказівного пальця – там після слів дитини:

«Дай бабо огнь!», бабуся відповідає: «Влес си зєми!» (Заліз і візьми!)

Дитина боязко запитує:

– Ами там а кучиту айга сиди! (А може там собака сидить?)

– Не, няма гу, утиди с дядуту на охота, тва а гаитите му (ні, немає, пішов з дідом на полювання, це білизна (штани) його тільки).

Дитина просовує руку між долонями "бабусі", яка з криком стискає її:

– Гау!

***

Добре відома лічилка для підрахунку пальчиків дитини "Тога". Дорослий бере дитину за руку і рахує пальчики.

«Една гога, две гоги, три и с та гога четири, пет.» (Одна ворона, дві ворони, три і так далі).

Так само рахують пальчики в лічилці:

Кутилче-мутилче на мама рекло:

Первуту р'екло кидим да работим

Вторуту р'екло нище да оди на рабута

Третуту ки утиди да краде

Па ч'етв'ертуту р'екло –

– Яс ки убадя на тати и на мама,

бу вие ки одите да крадете и ядете

и на мене не да дате. (Лічилка на киталт української «Сорока-ворона»).

До ігор з руками можна віднести "Ців, ців гарга" (Ціп, ціп ворона). Дорослий тримає руку дитини за шкіру на тильній стороні долоні (з висоти пташиного польоту) і промовляє наступний текст:

– Циф-циф гарга,

къде си одила?

– За попово зрънце.

– Како си правила?

– Брашнице, да си рана дечицата.

Інший варіант:

– Циф-циф гарга,

къде си одила?

– На подпу арманче.

– Ко там си правила?

– Вудичка сам піла,

– Травичка сам брала,

Фурррр, полетя на главичка седна (в українському варіанті «Гай-гай полетіли, на головку сіли»).

У віршах-закличках простежуються давні вірування у цілющу, магічну силу слова, яке може впливати на природу і навіть зменшувати біль. Дорослий гладить болоче місце дитини і заспокоює його словами:

Бай, бай, кутле,

Да уздравяй ду утре.

Булялу-уздравялу,

За другу пталу.

Фър, на дядувуту куче! (До завтра заживе. В українському варіанті «До весілля заживе»).

Широко відомі і добре збережені розваги, які називаються "молоточки". Один з дорослих ставить дитину на одну ногу і, підкидаючи її, співає різні пісні.

Дзур, дзур, кончи,

Зулутия звончи,

Срѣзната лажичка,

Счупена паничка. (Дзур, дзур, коники, золоті дзвоники, срібна ложечка, розбита тарілочка).

Добре знайомі тернівцям ігри з плесканням у долоні. В ці ігри також часто грають під акомпанемент пісень або промовлення римованих текстів. Ось одна з тих, що збереглися дотепер, має також варіанти:

*Яренце-бяренце
Утвори на мама
Мама ти носи
Студена водичка,
Зелена травичка
И бялу ляпче.
Да ядеш да тиеш*

Да турснеши гулям! (В українському варіанті – це пісенька про козу, яка прийшла до дітей і просить відчинити двері, бо вона принесла холодної водички та зеленої травички).

Щоб залучити дітей до хатньої роботи, батьки часто використовують різноманітні віршики, тому приготування кукурудзи супроводжується такими словами:

*Пукали, пукали,
Пукай ти са бяли патки.
Дяду свирі на кавалу,
Баба игра със месалу.*

Виховання в Тернівці – лояльне, діти ростуть в любові та турботі. Дитячу неслухняність часто прощають і навіть коментують добродушними жартами:

*Тодурчету байнувату, хубавату,
Койту среине зад вратата,
С тучилката (перепу) главата.*

Вірш "Тум тум таралеш" («Тук, тук, їжачок») знають у кожному будинку, де хоча б один із родичів має болгарське коріння. Вважається, що він відомий ще з підручників для першого класу, коли в школі в Тернівці навчання велося болгарською мовою. Це було з 1924 до 1938 року.

*– Тум-тум таралеш, кьде одиш на пътеш?
– Да си собирам жилѐсца.
– Ми зашто са ти жилѐсца?
– Да си права иглїчки.
– Ми зашто ти са иглїчки?
– Да си ишия турбїчки.
– Ми зашто ти са турбїчки?
– Да си сбѐрам брашнице.
– Ми зашто ти ѝе брашнице?
– Да си вѐра кашница.
– Ми зашто ти ѝа кашница?
– Да си рѐна дичїца.
– Ми зашто са ти дичїца?*

– Да ми пѐшат брадїца. (У цьому віршику діалог з їжачком, в якому йому запитують чого він колючий, навіщо йому голочки, чому торбинку треба пошити, для кого кашку треба зварити і т.д.).

До ігор з дітьми можна віднести також гру "Ти їси", основною метою якої є перевірка пильності. Під час трапези, коли з'їдали цілу курку чи качку, забирали всю Y-подібну кістку. Старший пропонує дитині розламати її – в кого залишиться більша частина, той віддає її комусь іншому. Він повинен сказати: "Я знаю, як їсти". Відтепер, що б не давали, коли береш, треба казати "Знам да зїмам", якщо забули – відповідь "Ядеш".

Серед рольових ігор можна відзначити гру "Наша Ванга" – це своєрідні хованки. Гравці тягнуть жереб – якусь паличку, хто її витягне, того відправляють на пошуки зі словами "Нашта Ванга река да трѐшиш..." (наша Ванга (ім'я дитини, яку треба знайти).

Традиційна болгарська гра "Чи(у)лик (челик)" також знайома тернівцям. У перекладі з турецької *челик* – це сталь, залізо. Це гра зі змагальним характером, вона випробовує спритність,

силу і влучність стрільби, швидкість реакції і спритність. У Тернівці *чилик* – це кругла дерев'яна палиця завдовжки 15–20 см, із загостреними кінцями. Перед початком гри двоє учасників малюють на землі прямокутники – ігрові поля. Один з гравців має підкинути чилику в повітря першим ударом, а другим – спрямувати її в бік суперника. Удари наносяться плоскими дощечками – *матками*. У свою чергу інший б'є по чилиці, і так вони передають її до тих пір, поки вона не впаде на землю. Перемагає той, хто не допустив падіння чилики на своє поле.

Про гру "Мучета" згадує Ілля Микитович Гамза [12]. Це така собі сучасна гра в кеглі. Тільки всі предмети зроблені з підручного матеріалу.

Ще одна гра, яку пам'ятають мешканці, – "Укуба". У неї грають тільки хлопчики, і то, коли батьки не бачать – це небезпечно. Хлопчики малюють коло, а потім по черзі ковзають по ньому ножем так, щоб він потрапив у коло – "да са забучи фаф песоку". Перемагає той, у кого буде найбільше влучень.

Для гри "Суркалка" потрібен великий залізний обруч (від бочки). Інша варіація гри: двоє гравців залазять в цей обруч і намагаються тягнути кожен у свій бік.

Відома гра "Дзига", в яку грають дідусі з усіма маленькими дітьми та онуками. Дзиги робили з дерева і розмальовували; "били їх багатом".

Гра "Биток" – від назви старовинної мідної монети. Суть гри полягає в тому, щоб перевертати цю важку монету пальцями. Чим більше її перевернути, тим краще.

Звичайно, добре відомі ігри з м'ячем, який робили колись зі шлунка тварини, а також різного роду ігри зі стрибками, бігатиною, переслідуванням.

Колискових пісень у фольклорі тернівських болгар, на жаль, майже не збереглося. Вдалося знайти лише декілька уривків. Щоб приголубити дитину, мати і родичі використовують емоційну лексику, звертаються до символіки знайомих образів курчати, ягняти або малюка, що втілюють поняття ніжності, а також до казкових персонажів, таких як вовк і лисиця, сильних і хитрих, які мають стати захисниками немовляти.

*Спи, заспивай, кукошчице,
татку ти е вѐлк,
майка ти – лисичка...
Спи, заспивай, яренце-бяренце,
чернички учички, милечку дитенце...
Спи, заспивай, мойту пиле,
мойту пиле, мойту милу...*

Дитячих народних ігор, які збереглися до нашого часу, не так багато, але вони мають різні варіанти. Зараз важливо зібрати якомога більше різноманітного матеріалу як від старшого покоління, так і з опублікованих записів та польових досліджень. Як зауважує Світлана Георгієва: «Вивчення обрядів показує не лише спільність культури болгар з діаспор з болгарами з метрополії, але й те, які елементи традиції є найбільш стійкими. З іншого боку, варіації, які іноді існують навіть в одному селі, свідчать не лише про те, що село було сформоване переселенцями з різних частин Болгарії, а й про взаємодію між ними. Спостереження доводять, що вплив середовища на культуру є первинним, а на мову – вторинним, тобто мовна інтерференція у сфері культурних запозичень, як правило, є результатом впливу на саму культуру [13].

Ігри в болгарській традиції, окрім розважального, мають пізнавальний і виховний характер: привчають дітей до праці, допомагають оволодіти необхідними навичками, прищеплю-

ють повагу і шану до старших, формують естетичні почуття. Поряд із цим, ігри несуть в собі релікти давніх вірувань, відлуння ритуалу, вони містять топоси, які є кодом для розуміння знань із далеких часів. І якщо атрибутами в іграх виступають звичайні речі, то силою уяви та фантазії, шляхом наслідування вони трансформуються в "інші", інакші, неординарні засоби та події [14].

Дитячий фольклор є одним із найкраще збережених жанрів культурної спадщини Тернівки. Дитячі ігри, звичайно, забуваються в наш час нових технологій і стрімкого розвитку прогресу, але пісні та лічилки, через своє призначення – турботу про розумовий, моральний і фізичний розвиток підлітків – дають надію на те, що збережуться у пам'яті на віки. Гра є важливим елементом будь-якої культури, в тому числі гра з мовою та найменуванням.

Література:

1. Колев Н. Древните и сегашни българи и отношението им към русите. Критично историческо изследване на Юрий Иванович Венелин. София: издателство «Гута-Н». 2020. 198 с.
2. Динев П. Фолклор, език и народна съдба. София – БАН. 1979. 213 с.
3. Раковски Г. С. Показалец или ръководство, как да ся изисквът и издирят най-стари черти нашего бытия, языка, народопоколения, старого ни правления, славного ни прошествия и прч. Одесса: П. Францова, 1859, 145 с.
4. Вакарелски Хр. Етнография на България. София, 1977.
5. Генчев Ст. Игри и представления. – В: Българска народна култура. Историко-етнографски очерк. София, 1981.
6. Попов В. Български народни игри и представления. (Изследване върху игровото начало в българската традиционна култура). София, 1993.
7. Колева Ваня. Детските игри – проекция от древни представи и ритуални практики / Ваня Колева. // Колева, Ваня Колева. Часовникът и воденицата. – София, 2014. С. 20–38.
8. Живков Н. Детска мъдрост. София, 1887.
9. Чолаков В. Българский народен сборник: Ч. 1. / Събран, нареден и издаден от Василия Чолакова. Болград: В печатницата на Централното училище, 1872 (2. изд. 2004).
10. Гамза В. Приносът на Сергей Цветко в украинската българистика. – В: сп. Наука, кн. 3, Т. XX, изд. на СУБ, 2014. С. 59–64.
11. Цветко С. И. Български народни песни от Украйна и Крим. (Съставител Зоя Барболова). София: Академично издателство «Марин Дринов», 2005, 179 с.
12. Гамза В. Тернівка. Историко-етнографічний нарис. Миколаїв: Іліон, 2014.
13. Георгиева С. Народният календар на бесарабския българин: езиково-културно интерпретирано. Речник. – В: Проглас, кн. 1, Велико Търново: Университетско издателство «Св. Св. Кирил и Методий», 2017. С. 56–69.
14. Захариева Р. Диагностика на развитието и поведението на детето. София: Изкуства. 2004.

Kolot O., Kharchuk O. Preserving identity through the language of play: children's folklore of Bulgarian settlers in Ukraine (based on the material of Ternivka village, Mykolaiv)

Summary. The article presents the main aspects of the formation and development of the dialect in the children's folklore of Bulgarian settlers in the village of Ternivka (Mykolaiv), with an emphasis on its role in preserving ethnic identity. The author also analyzes the connection and functioning of the Bulgarian dialect in the context of language contacts with the Ukrainian language. The state of its preservation as a means of communication and as a structural phenomenon is studied, and the main trends of its development are outlined.

The authors analyze the specific elements of children's games and songs passed down from generation to generation as an important mechanism for maintaining cultural traditions and linguistic heritage. The research is based on field materials collected during ethnographic expeditions to Ternivka.

Considerable attention is paid to various genres of children's folklore, such as counting rhymes, songs, tongue twisters, and games. These elements contribute to the formation of children's linguistic and cultural awareness, as they reflect the traditions and customs of the Bulgarian community in Mykolaiv.

Particular attention is paid to how children not only learn traditions through the language of play, but also strengthen their sense of unity, identity and originality.

In addition, it is worth noting that children's folklore is an important means of transmitting cultural experience and is also a tool for socializing the younger generation. By participating in traditional games and singing songs, children learn not only linguistic features but also the cultural values of their community. This contributes to the formation of ethnic consciousness and support for the use of Bulgarian alongside Ukrainian among the youth of the village.

The study also examines the challenges faced by the Bulgarian community in the context of modern globalization and assimilation processes. It should be noted that preserving children's folklore is an important step in preserving cultural identity. This is especially true when small ethnic groups face the threat of losing their uniqueness.

The conclusions emphasize the importance of preserving such oral forms of intangible cultural heritage to maintain the ethno-cultural identity of Bulgarian communities in Ukraine. The authors call for active actions to document and popularize children's folklore, as this contributes to the preservation of the richness of cultural diversity in our country. Preserving the language of the game is an important aspect in maintaining the national identity and cultural richness of any community, including the Bulgarian language in Mykolaiv.

Key words: dialect, dialectisms, children's folklore, language of oral folk art.